

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

CHINA

Nanning

Guangxi Zhuang
Autonomous
Region

Kunming
Yunnan
Province

MYANMAR

VIETNAM

Hanoi

LAOS

Vientiane

CAMBODIA

Phnom Penh

Gulf of
Thailand

เศรษฐกิจและการเมือง ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ดร.พิทยา สุวคันธ์

หนังสือที่ได้รับทุนสนับสนุนการเขียนตำราจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2554

สารบัญ

คำนำ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	2
การสถาปนา “ประเทศ” ภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	9
สรุป	21
บรรณานุกรม	22
บทที่ 2 มิติพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	25
ภูมิประวัติศาสตร์ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	26
ภูมิรัฐศาสตร์ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	33
ภูมิเศรษฐศาสตร์ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	38
สรุป	39
บรรณานุกรม	41
บทที่ 3 กรอบการพัฒนาประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	43
กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	44
กรอบการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	48
กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ	50
กรอบการพัฒนาเส้นทางคมนาคม	55
สรุป	65
บรรณานุกรม	66
บทที่ 4 ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ของกลุ่มประเทศ ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	69
ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	70
ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ของไทย	72

ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ของเมียนมา.....	76
ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ของสปป.ลาว.....	80
ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ของเวียดนาม.....	85
ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ของกัมพูชา.....	88
ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ของจีน (มณฑลยูนนานและกวางสี).....	91
สรุป.....	98
บรรณานุกรม.....	99
บทที่ 5 การเมืองและเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง.....	103
การเมืองและเศรษฐกิจของไทย.....	104
การเมืองและเศรษฐกิจของเมียนมา.....	107
การเมืองและเศรษฐกิจของสปป.ลาว.....	115
การเมืองและเศรษฐกิจของเวียดนาม.....	120
การเมืองและเศรษฐกิจของกัมพูชา.....	126
การเมืองและเศรษฐกิจของจีน.....	129
สรุป.....	134
บรรณานุกรม.....	136
บทที่ 6 บทบาทประเทศมหาอำนาจต่อกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง.....	143
สหรัฐอเมริกา.....	144
สาธารณรัฐประชาชนจีน.....	149
ญี่ปุ่น.....	154
อินเดีย.....	159
เกาหลีใต้.....	162
ไทย.....	163
สหภาพยุโรป.....	165
สรุป.....	166
บรรณานุกรม.....	169

บทที่ 7 บทบาทองค์การระหว่างประเทศต่อกลุ่มประเทศ

ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง	173
องค์การสหประชาชาติ (UN)	174
กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)	179
ธนาคารโลก (World Bank)	180
องค์การการค้าโลก (WTO)	183
คณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC)	186
ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB)	189
คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP)	199
เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN)	200
สรุป	201
บรรณานุกรม	203

บทที่ 8 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศ

อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง	207
ความร่วมมือด้านการค้าระหว่างประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง	208
ความร่วมมือด้านการลงทุนระหว่างประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง	217
ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวและการบริการในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง	222
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง	226
สรุป	233
บรรณานุกรม	235

บทที่ 9 ทิศทางความร่วมมือทางการเมืองและเศรษฐกิจ

อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง	237
ความร่วมมือทางการเมืองและเศรษฐกิจอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง	239
ยุคแห่งความร่วมมือภายใต้บริบทการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	242
ผลกระทบจากการพัฒนาอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง	247
แนวโน้มและทิศทางการพัฒนา	260
บรรณานุกรม	265

อินโดจีน ซึ่งต่อมาได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

ภูมิประวัติศาสตร์ (Geo-Historical) ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

ในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะนั้นไทยเริ่มดำเนินนโยบายต่อต้านการเผยแพร่อุดมการณ์ของค่ายโลกสังคมนิยมอย่างแข็งกร้าว และเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกาค่ายโลกเสรีนิยม ขณะที่จีน เมียนมา สปป.ลาว และเวียดนาม ได้ดำเนินนโยบายตามแบบอย่างของสังคมนิยม (Socialism) เพื่อต่อต้านระบบทุนนิยม (Capitalism) อย่างแข็งกร้าวและรุนแรงเช่นกัน ดังนั้นการดำเนินนโยบายของแต่ละประเทศ อาทิ เมียนมาได้วางนโยบายบนเส้นทางสังคมนิยมแบบเมียนมา โดยมีกองทัพเป็นองค์กรหลักที่ควบคุมการพัฒนาและการบริหารประเทศ และได้ดำเนินนโยบายแบบปิดตัวเอง ขณะที่สปป.ลาว ได้พัฒนาการเมืองแบบสังคมนิยมโดยมีความใกล้ชิดกับเวียดนามที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต

ในส่วนของจีนได้ดำเนินนโยบายสังคมนิยมแบบจีน และมีมุมมองต่างจากเวียดนามในเรื่องท่าทีต่อโซเวียต รัฐบาลจีนห่างเหินพม่าแต่ใกล้ชิดกับพรรคคอมมิวนิสต์พม่า ขณะเดียวกันจีนก็ห่างเหินสปป.ลาวในช่วงที่เวียดนามบุกเข้ายึดกัมพูชา จีนทำสงคราม “สั่งสอน” เวียดนามยังส่งผลให้สปป.ลาวตัดความสัมพันธ์กับจีน ส่วนไทยได้รับการสนับสนุนแนวทางเสรีนิยมจากสหรัฐอเมริกา แต่เมื่อปัญหาสงครามอินโดจีนสิ้นสุดลงและกองกำลังของเวียดนามถอนตัวออกจากกัมพูชา เมื่อ ค.ศ. 1989 ทำให้ความขัดแย้งทางอุดมการณ์การเมือง และการทหารคลี่คลายลง ซึ่งนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางการทูต เศรษฐกิจ และด้านอื่นๆ ถือเป็นกาฟื้นฟูและกระชับความสัมพันธ์ใหม่จากที่ห่างเหินกันมานานของประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

ประเทศไทยในสมัยรัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ดำเนินนโยบายการพัฒนาประเทศมุ่งสู่พื้นที่อินโดจีน (สนามรบในอดีต) จากวาทกรรมที่ว่า “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ซึ่งได้สร้างความตื่นตัวให้กับหลายประเทศที่ขัดแย้งกันมานานทั้งทางอุดมการณ์ การทหารและการเมือง ดังนั้นดินแดนบริเวณพื้นที่ ไทย เมียนมา สปป.ลาว เวียดนาม และกัมพูชา และจีน จึงมีใช้พื้นที่หรือดินแดนธรรมชาติ หากยังเป็นดินแดนที่มีแม่น้ำโขงไหลผ่าน เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์ของดินแดนภาคพื้นทวีป (Mainland) ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม และจากความสัมพันธ์ในอดีตก็หวนกลับมาสู่ความร่วมมือกันทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) ที่เกิดขึ้นในยุคหลังสงครามเย็น (Cold War) เมื่อ ค.ศ. 1992

กรอบการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Diversion Program) ได้ริเริ่มเมื่อ ค.ศ. 1992 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการเมืองให้กับกลุ่มประเทศสมาชิกอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ความร่วมมือดังกล่าวประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย เมียนมา สปป.ลาว เวียดนาม กัมพูชา และจีน (มณฑลยูนนาน และมณฑลกว่างซี) โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) และรัฐบาลของประเทศสมาชิกทั้ง 6 ประเทศ

สำหรับระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เป็นแนวคิดที่เริ่มมีขึ้นหลังจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และเริ่มอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเมื่อ ค.ศ. 1999 โดยได้มีการเจรจาความตกลงว่าด้วยการขนส่งข้ามพรมแดนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Diversion Cross-Border Transport Agreement: GMS CBTA)⁶ ซึ่งความตกลงดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเอื้ออำนวยต่อการคมนาคมข้ามชายแดนทั้งในแง่ของการเดินทางและการขนส่งสินค้าเช่นลดความยุ่งยากทางด้านเอกสาร ลดขั้นตอนพิธีการนำเข้าและส่งออก และลดระยะเวลากระบวนการด้านโลจิสติกส์

นอกจากความตกลง CBTA ตลอดช่วงระยะเวลาตั้งแต่ ค.ศ. 1992 เป็นต้นมา มีการพัฒนาที่สำคัญเกิดขึ้นในระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งสามารถแบ่งออกได้หลายระยะเวลา เริ่มจากการจัดตั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และมีการประชุมในระดับรัฐมนตรีของประเทศสมาชิกเป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1992 จากนั้น ค.ศ. 1994 ADB เริ่มอนุมัติโครงการรถไฟความเร็วสูงในมณฑลยูนนาน โรงไฟฟ้าเถิน สปป.ลาว และใน ค.ศ. 1998 มีการรับรองโครงการระเบียงเศรษฐกิจเพื่อกระตุ้นการเติบโต และเมื่อ ค.ศ. 1999 มีการร่วมลงนามไตรภาคีระหว่างประเทศไทย สปป.ลาว และเวียดนามในการเดินทางข้าม

⁶ ความตกลง CBTA เริ่มจากประเทศสมาชิก GMS 3 ประเทศคือประเทศไทย ลาว และเวียดนาม ได้ตกลงในเดือนพฤศจิกายน 1999 ณ กรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว ต่อมาใน ค.ศ. 2001 กัมพูชาได้เข้าร่วมความตกลง และในปี ค.ศ. 2003 เมียนมา และมณฑลยูนนานประเทศจีนได้ร่วมลงนาม ซึ่งประเทศภาคีความตกลงได้จัดทำภาคผนวกและพิธีสารแนบท้ายความตกลงจำนวน 20 ฉบับเพื่อกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติร่วมกัน และได้มีการลงนามครบแล้วทั้ง 20 ฉบับ ทั้งนี้ความตกลงจะมีผลบังคับใช้เมื่อประเทศภาคีให้สัตยาบันต่อความตกลงภาคผนวกและพิธีสารครบทุกฉบับ

ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

การสิ้นสุดของสงครามเย็นในทศวรรษ 1990 ซึ่งเป็นการต่อสู้กันทางอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างสองขั้วอุดมการณ์ของค่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยและสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ และหันหน้ามาสู่แนวคิดความเป็นภูมิภาคนิยม (Regionalism) เริ่มที่จะลดละและละทิ้งอุดมการณ์ทางการเมืองลงพร้อมกับการเดินทางสู่การสร้างร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ¹ แนวคิดภูมิภาคนิยมได้สร้างหลักคิด ความเชื่อหลักให้กับสังคมโลก โดยกระตุ้นให้สังคมโลกยอมรับว่า การจะทำให้ประเทศมีความมั่งคั่งได้นั้นมิใช่มุ่งการครอบครองพื้นที่และทรัพยากร แต่ต้องหันหน้ามาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย ภูมิภาคนิยมที่ทำให้แต่ละประเทศต่างมีเป้าหมายร่วมกันทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคงและการทหาร เพื่อยกระดับบทบาทของภูมิภาคให้เป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก² และศักยภาพทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับทางการเมือง อันเป็นการตอกย้ำค่านิยมใหม่ให้เป็นที่ประจักษ์ว่า การพัฒนาภูมิภาคจะมุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ มิใช่อุดมการณ์ทางการเมืองอีกต่อไป

อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) ประกอบด้วย ไทย เมียนมา สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (มณฑลยูนนานและกวางสี) เดิมเคยเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ทางการเมืองโลก ในช่วงยุคสงครามเย็นจนได้ชื่อว่า “พื้นที่แห่งสงครามและความขัดแย้ง” เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้สร้างรอยแผลเรื้อรังและยาวนานให้แก่ภูมิภาค หากแต่ในศตวรรษที่ 21 ภาพเก่าๆ กำลังจะถูกลบเลือน เมื่อประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงกำลังเร่งเดินทางอย่างเต็มกำลัง จากความได้เปรียบในเรื่องที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และทรัพยากร ผนวกกับความต้องการการพัฒนาประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่จะก้าวสู่ความมั่นคงและมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ โดยใช้เชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์ที่เป็นผืนแผ่นดินเดียวกันอย่างแน่นแฟ้น และการเร่งรัดการพัฒนาอย่างเป็นปึกแผ่นและสอดคล้องกัน ทั้งนี้ ญีุ่ปุ่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาอนุภูมิภาคมาเป็นระยะเวลา

¹ Hae Kim, “Regionalism, Globalization, and Economic Development of the World,” *Journal of Globalization Studies*, Vol.4 No.2, (November 2013): 21-31.

² Chia Siow Yue, *Regionalism and Subregionalism in ASEAN: The Free Trade Area and Growth Triangle Models*, Author/Editor: Takatoshi Ito and Anne O. Krueger, Eds., in *Regionalism Versus Multilateral Trade Arrangements*, NBER-EASE Vol.6, University of Chicago Press, January 1997, pp.275-312.

ความร่วมมือด้านการค้าระหว่างประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

ความร่วมมือของกลุ่มประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ได้มีแนวทางในการสร้างความร่วมมือในโครงการการพัฒนาอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) มีการก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1992 จากการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ การสนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มขีดความสามารถรวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก¹

นอกจากผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากความร่วมมือดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางการเมือง และความมั่นคงของภูมิภาคคือ การรักษาสันติภาพในภูมิภาคร่วมกันของประเทศสมาชิก การแสวงหาความปรองดอง อีกทั้งมีเป้าหมายคือ การลดปัญหาความยากจน โดยผู้นำประเทศ GMS ได้แสดงเจตนารมณ์ให้มีการลงนามในภาคผนวกและพิธีสารแนบท้ายของความตกลงขนส่งข้ามพรมแดน (GMS Cross-Border Transport Agreement) เมื่อ ค.ศ. 2016 สำหรับกลไกการทำงานของ GMS ได้แบ่งการดำเนินการเป็น 4 ระดับ ได้แก่ (1) การประชุมระดับคณะทำงานของแต่ละสาขาความร่วมมือเพื่อประสานงานความคืบหน้าของกิจกรรมต่าง ๆ (2) การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส จัดประชุมปีละ 1-2 ครั้ง (3) การประชุมระดับรัฐมนตรี จัดประชุมปีละ 1 ครั้ง และ (4) การประชุมระดับผู้นำ มีการจัดประชุม 3 ปีครั้ง

ทั้งนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขงด้านการค้าระหว่างประเทศถือว่ามี ความสำคัญมาก เมื่อประเทศสมาชิกทั้ง 5 ประเทศที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และยังมีความร่วมมือกับจีนที่ได้ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจร่วมกัน นั่นคือความร่วมมือด้านการค้าระหว่างประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออก

การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการค้าในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ได้รับการพัฒนาสู่แม่น้ำโขงให้เป็นเขตเศรษฐกิจเต็มรูปแบบเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า อีกทั้งแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำทางยุทธศาสตร์ของภูมิภาค การขนส่งทางน้ำของแม่น้ำโขงเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญต่อการค้า จึงส่งผลให้เกิดกฎระเบียบการใช้แม่น้ำโขงร่วมกันและมีอัตราภาษีการขนส่งสินค้าผ่านประเทศต่าง ๆ ที่ชัดเจน

¹ Calla Wiemer, "Economic Corridors for the Greater Mekong Subregion," *EAI Background Brief No.479* 15 September 2009 <http://www.eai.nus.edu.sg/publications/files/BB479.pdf> (Retrieved December 25, 2016).

ความร่วมมือด้านการลงทุนระหว่างประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง มีความสำคัญมากขึ้น หลังมีกรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เนื่องจากอนุภูมิภาคในลุ่มแม่น้ำโขงมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ อย่างกรณีของสปป.ลาว เป็นประเทศที่ผลิตไฟฟ้าเพื่อจำหน่าย จึงทำให้มีการลงทุนในเรื่องการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ โดยมี จีน ไทย และเวียดนาม เป็นผู้ซื้อพลังงานดังกล่าวจาก สปป.ลาว ที่เป็นต้นทางในการส่งสายไฟฟ้าและสามารถเชื่อมโยงถึงกัน จึงมีความจำเป็นในการจัดตั้งศูนย์ประสานการซื้อขายไฟฟ้าระหว่างประเทศสมาชิกในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง (The Establishment of the Regional Power Coordination Center: RPCC)⁸

นอกจากนี้ ความร่วมมือในกรอบแผนการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประเทศภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงยังคงให้ความสำคัญเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อพัฒนาความพร้อมในการเปิดรับการลงทุนจากภายในภูมิภาคเพื่อให้เชื่อมโยงถึงกันได้อย่างสะดวก และสามารถลดต้นทุนในการขนส่งในภูมิภาค ไทยได้มีส่วนร่วมในแผนงานด้านคมนาคมมากที่สุด เมื่อพิจารณาถึงเส้นทางการขนส่งทางน้ำโดยได้รับความนิยม แต่มีข้อจำกัดในเรื่องต้นทุนและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำโขง ที่ทำให้การเดินทางเรือต้องพบกับอุปสรรค ดังนั้นการพัฒนาระบบขนส่งที่สามารถลดต้นทุน รถไฟจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ได้รับความสนใจ โดยได้มีการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนารถไฟในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมายจึงได้มีการจัดตั้งสมาคมการรถไฟของประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง (The Greater Mekong Railway Association: GMRA) เพื่อดูแลเรื่องมาตรฐานรถไฟระหว่างประเทศ โดยเฉพาะด้านเทคนิคเกี่ยวกับระบบรางและการผ่านแดน เพื่อให้เป็นระบบเดียวกัน หรือสามารถเชื่อมต่อกันได้แม้จะมีระบบแตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนารถไฟในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งมีเส้นทางที่กำหนดไว้คือ เส้นทางรถไฟจากคุนหมิงลงไปที่หลวงพระบาง เวียงจันทน์ เชื่อมต่อรถไฟของไทยที่จังหวัดหนองคาย⁹

⁸ “การประชุมระดับรัฐมนตรี 6 ประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง,” *ประชาชาติธุรกิจออนไลน์* 12 ธันวาคม 2556 http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1386835402 (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2559).

⁹ นครินทร์ ศรีเลิศ, “เร่งพัฒนาเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขง,” *กรุงเทพธุรกิจ* 23 มกราคม 2557 <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/finance/asean-plus.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2559).

ความร่วมมือทางการเมืองและเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

จากยุคความขัดแย้งในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองได้ปรับเปลี่ยนไปสู่ยุคของความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) ที่เริ่มต้นเมื่อ ค.ศ. 1992 โดยมีธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก โดยมีจุดประสงค์ของความร่วมมือของสมาชิกทั้ง 6 ประเทศ กล่าวคือ

1. ให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงาน และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น
2. ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน
3. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพิ่มขีดความสามารถรวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก

จากความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง นอกจากจะมุ่งสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจแล้วยังมีเป้าหมายในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในภูมิภาค การสร้างความปรองดองและความมั่นคงของภูมิภาค การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับประเทศสมาชิกโดยลดความยากจน และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความร่วมมือทั้งหมด 9 สาขา ได้แก่ คมนาคมขนส่ง โทรคมนาคม พลังงาน การค้า การลงทุน เกษตร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความร่วมมือดังกล่าวได้ดำเนินการและมีความคืบหน้า เช่น โครงการระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridor) เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก 3 เส้นทางหลัก (1) ระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (NSEC) (2) ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) และ (3) ระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ (SEC) โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าการลงทุน และเพื่อประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจในระยะยาว โดยโครงการที่มีความสำเร็จเป็นรูปธรรมคือ

1. การพัฒนาระบบเชื่อมโยงโทรคมนาคมด้วยเครือข่ายใยแก้ว (Telecommunication Backbone Phase 1)
2. การพัฒนาโครงการโรงงานผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำ เช่น โครงการ Theun Hinboun และโครงการ Nam Leuk
3. การจัดทำความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่ง มีความสะดวกในการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารข้ามแดน (CBTA)
4. การจัดทำความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการซื้อขายไฟฟ้า

เศรษฐกิจและการเมืองในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงมีพัฒนาการไปตามภูมิประวัติศาสตร์ ภูมิรัฐศาสตร์ และภูมิเศรษฐศาสตร์ จากร่องรอยของความขัดแย้งในยุคของสงครามเย็นในอดีตสู่ยุคของความร่วมมือภายใต้กรอบการพัฒนาประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงภายใต้บริบทการเมืองและเศรษฐกิจทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ขณะเดียวกันการเข้ามามีบทบาทของประเทศมหาอำนาจจีนและสหรัฐอเมริกา ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจที่มีนัยถึงผลกระทบต่อกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่ได้เปลี่ยนไปสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการเข้ามามีบทบาทขององค์การระหว่างประเทศที่มีความหมายต่อการพัฒนาและความร่วมมือในกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งทางด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันทิศทางการร่วมมือทางการเมืองและเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นยุคแห่งความร่วมมือภายใต้บริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ถือเป็นการเตรียมความพร้อมที่ยังท้าทายให้กับประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงสามารถก้าวสู่ยุคแห่งการพัฒนาต่อไป

ดร.พิทยา สุวคันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษา

- วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สัตวศาสตร์-ประมง) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ พ.ศ. 2535
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทุนสำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ (วช.) พ.ศ. 2540
- ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทุนโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ. 2550

ISBN 978-616-314-421-8

9 786163 144218

ราคา 180 บาท
หมวดรัฐศาสตร์